

"Sonra kıyas-ı binnefs suretiyle herkesi, hattâ her şeyi kendine kıyas edip, Cenab-ı Hakk'ın mülkünü onlara ve esbaba taksim eder. Gayet azîm bir şirke düşer. نَا الشِّرْكَ لَطْلُمٌ عَظِيمٌ" gösterir mealini kıyas etmekle izahı?

"Kıyas" kelime olarak ölçmek, kıyaslamak, karşılaştırmak, iki şey arasındaki benzerlikleri tespit etmek ve bilinene bakarak bilinmeyen keşfedilmesidir.

Yaratma ve idare açısından; "Ben kendi kendime yetebiliyorsam, diğer insanlar da kendi kendine yetebilir." hatta var oluş açısından "Bana benzeyen her şey de kendi kendine yetebilir." şeklinde yorumlanır ki; burada şirkin özelden genele yayılması söz konusu olur.

Kişi ilk aşama da -haşa- "Ben Allah'a muhtaç değilsem benim gibi diğer insanlarda muhtaç değildir." diyor. İkinci aşama ise daha da ileri giderek, "Bütün eşya Allah'a muhtaç değildir." diyerek şirkin zirvesine çıkıyor.

Oysa insan yaratma ve idare konusunda bir hiçtir. Değil kendi kendini var etmeyi, basit bir el kol hareketini bile yaratmaktan aciz ve çaresizdir. Bu açıdan insan kendi acizliğini diğer varlıklarla kıyas edebilir. Yani **"Ben yaratma konusunda nasıl aciz isem, benim gibi olanlar da acizdir ve bana benzeyen eşya da acizdir."** diyebilir. Hatta bunu demesi ve tefekkür etmesi en büyük ibadettir.

Çünkü insanın acizliğini görüp aciz olmayan Allah'a iltica etmesi, ibadet ve duanın özü oluyor. İnsan ne kadar aczini anlarsa o kadar kul olur demektir.